

**ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО;
ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО**

Тюрю Ю.І.,

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, господарського та екологічного права
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»*

УДК 349.6

DOI 10.32782/2663-5666.2023.4.3

**БАУХАУЗ В ДІЇ: ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ТА ПРИНЦИПІВ
ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ РЕФОРМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ**

Вступ. Зростання забруднення навколишнього природного середовища та зміна клімату призвели до загострення екологічної кризи у світі, ставлячи під загрозу здоров'я людей, руйнуючи екосистеми та порушуючи баланс природних процесів. Водночас велика кількість відходів та неефективне використання ресурсів вимагають переходу до сталої та циркулярної економіки. Безумовно, що ці екологічні проблеми з кожним роком стають все більш актуальними та загрожують якісному існуванню нашої планети та майбутніх поколінь. Перед людством постають нагальні екологічні виклики, які потребують вживання негайних дій для зменшення викидів шкідливих речовин, збереження природних ресурсів та пошуку енергоефективних і сталих «зелених» рішень.

Усвідомлюючи екологічні проблеми, Європа впроваджує амбіційний Європейський зелений курс, що ставить перед собою мету досягти екологічно сталого розвитку та перетворити виклики в можливості. Цей курс спрямований на зменшення викидів парникових газів, захист біорізноманіття, підтримку енергоефективності, розвиток відновлюваної енергетики та створення зелених робочих місць. За допомогою інноваційних підходів, регулюючих механізмів та співпраці з різними секторами суспільства, Європейський зелений курс прагне досягти збалансованого і сталого розвитку, забезпечуючи добробут людей та збереження природи на довгу перспективу.

Європейський зелений курс включає ряд ініціатив, серед яких виділяється «Новий європейський Баухауз». Це проект Європейського Союзу, який об'єднує екологічні, економічні та культурні аспекти, зосереджуючись на розбудові громад і на «висхідних» підходах задля реалізації Європейської зеленої угоди шляхом

просування створення привабливих, сталих та інклюзивних місцевостей, а також розвитку екологічно збалансованої продукції та послуг. Проект повинен сприяти створенню спільнот, де архітектура, дизайн та інновації поєднуються з практичними рішеннями, спрямованими на забезпечення сталого розвитку і поліпшення якості життя для всіх громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові та управлінські аспекти підвищення енергоефективності в Україні були розглянуті у роботах: С.Д. Білоцького, І.О. Вишняка, М.А. Вознюка, В.Е. Ліра, Н.І. Олійника, В.А. П'ятака та інших науковців.

Мета статті полягає у проведенні дослідження та аналізі концепцій та принципів ініціативи «Новий Європейський Баухауз», спрямованих на розкриття потенціалу цього проекту як інноваційного підходу до проектування та розвитку міст з урахуванням принципів сталості, енергоефективності та зеленого будівництва задля реформ та відновлення України.

Виклад основного матеріалу. Європейський зелений курс вимагає системних змін, передбачаючи широке залучення громадськості, значну підтримку держави та суспільства, використання інноваційних і творчих підходів. Європейська Комісія вважає, що досягти цього можливо, об'єднавши сферу науки та техніки з мистецтвом та культурою.

Подібна синергія відповідних спрямувань знайшла свою реалізацію ще на початку 20 століття в прогресивному німецькому русі «Баухауз», який підтримував концепцію функціональної естетики повсякденного життя. В основі «Баухаузу» лежали міждисциплінарність та співтворчість, що сприяло створенню інноваційних та високофункціональних рішень у дизайні та архітектурі. Цей рух вдало поєднував

екологічні та сталісні принципи з увагою до якісного дизайну, створюючи нову європейську естетику [1].

У 2020 році президентом Єврокомісії був започаткований «Новий європейський Баухауз» (далі – НЄБ) як екологічний, економічний і культурний проєкт. Він фокусує увагу на розвитку місцевих громад та практичній реалізації цілей Європейського зеленого курсу.

Ключовими завданнями НЄБ є розробка енергоефективних, відновлюваних та зелених будівель, а також забезпечення здорового та сталого середовища для мешканців міст шляхом створення привабливих та екологічно чистих місць проживання та праці. Результатом проєкту має стати зміна поведінкових установок суспільства задля гармонійного поєднання міського розвитку та захисту довкілля.

Європейська Комісія передбачає, що НЄБ має реалізовуватися поетапно: дизайн, реалізація та розповсюдження. Перший етап повинен включати проєктування для дослідження ідей та формування руху. Другий етап стане початком реалізації у різних країнах-членах ЄС п'яти нових європейських проєктів Баухауз зі спрямуванням на сталий розвиток, поєднання з мистецтвом та культурою шляхом адаптації до місцевих умов. Особливим акцентом проєктів має бути використання природних будівельних матеріалів, впровадження енергоефективності, врахування демографічних показників, сталої мобільності, доступності та ресурсоефективних цифрових інновацій. Третій етап призначений для поширення ідей, оскільки НЄБ прагне розвиватися та виходити за межі Європи [1].

НЄБ є складовою стратегії Європейської Комісії, спрямованої на підвищення енергоефективності будівель та раціонального використання ресурсів, зокрема, європейської ініціативи «Реноваційна хвиля для Європи», оприлюдненої у жовтні 2020 року. Ця ініціатива має на меті подвоїти темпи реконструкції будівель протягом наступних десяти років з метою покращення якості життя громадян, зниження викидів парникових газів в Європі, сприяння цифровій трансформації та використання повторної переробки матеріалів. Планується до 2030 року реконструювати 35 мільйонів будівель та створити до 160 000 нових зелених робочих місць [2].

Згідно з програмою «Реноваційна хвиля для Європи» (Хвиля оновлення для Європи – озеленення будівель, створення робочих місць, поліпшення якості життя) житловий фонд у Європі є унікальним і різноманітним, відобража-

ючи культурне розмаїття та історію континенту. Проте, не дивно, що він також є застарілим і мало змінюється. Понад 220 мільйонів будівельних об'єктів, що становлять 85% житлового фонду ЄС, були побудовані до 2001 року. Від 85% до 95% існуючих будівель залишатимуться в експлуатації й надалі до 2050 року. Більшість будівель не відповідають стандартам енергоефективності, оскільки використовують видобувне паливо для опалення, застарілі технології та енергоємні пристрої. В цілому, житловий фонд відповідає за 40% загального енергоспоживання ЄС, а викиди парникових газів від енергетичного сектору складають 36% [2].

Фундаментальними принципами програми «Реноваційна хвиля для Європи» стали: «енергоефективність перш за все», доступність, декарбонізація та інтеграція відновлюваних джерел енергії, врахування всіх стадій життєвого циклу та циклічність будівель, високі санітарні та екологічні стандарти, перехід на зелені й цифрові технології та повага до естетики й архітектурної якості.

Водночас програмою «Реноваційна хвиля для Європи» було визначено ключові напрями та заходи, необхідні для досягнення революційних змін у масштабі та глибині реконструкцій будівель до 2030 та 2050 років. Зокрема:

1. Посилення інформаційного, правового забезпечення та стимулювання державних і приватних власників та орендарів здійснювати реконструкції. У цьому контексті Європейською Комісією було заплановано у 2021 році перегляд Директиви щодо енергоефективності та енергетичної ефективності будівель. Одночасно передбачено введення обов'язкових сертифікатів енергоефективності разом із поетапним впровадженням відповідних мінімальних стандартів енергоефективності для існуючих будівель. Додатково, планується розширити обов'язкове проведення енергоаудиту на більші та складніші нежитлові будівлі, такі як лікарні, школи та офісні приміщення.

2. Забезпечення достатнього та цільового фінансування. Збільшення фінансування ЄС планує шляхом надання більшої кількості грантів, технічної допомоги, підтримки проєктного розвитку та кредитів, а також можливості їх поєднання, що раніше було обмежено. З метою залучення приватних інвестицій й розвитку зеленого кредитного та іпотечного фінансування планується оновлення Стратегії сталого фінансування, зокрема впровадження спеціальних тарифів на енергозбереження, податкових

пільг та перегляд схем державної підтримки щодо компенсації витрат й організації тендерів на реалізацію проєктів з енергозбереження. Іншим інструментом фінансування стане проєкт «Renovate», спрямований на створення сприятливих умов для реконструкції будівель шляхом забезпечення фінансової підтримки, надання технічної експертизи та консультацій, розробки інноваційних рішень та поширення найкращих практик для енергоефективної реконструкції будівель.

3. Збільшення потенціалу щодо розробки й реалізації проєктів. У даному контексті посилено роль технічної допомоги через механізми ELENA, приватне фінансування енергоефективності (PF4EE), політику згуртованості, програму JASPERS та інструменти підтримки розвитку проєкту Horizon 2020 Project Development Assistance (PDA). Планується створення стандартизованих центрів, які виступатимуть як «єдине вікно», з метою надання індивідуальних консультацій і пропонування фінансових рішень, пов'язаних з підготовкою та реалізацією проєктів на всіх рівнях – національному, регіональному та місцевому.

4. Створення зелених робочих місць, підвищення кваліфікації працівників і залучення нових талантів. Належна підготовка кваліфікованих фахівців для проведення екологічної реконструкції та модернізації будівель буде передбачати акцентування уваги на популяризації комплексних та інтегрованих підходів до реконструкції смартбудівель, а також на інтеграції відновлюваної енергії у процес будівельних робіт. Одним з ключових елементів впровадження інженерних рішень має стати залучення передових технологій та інновацій, що дозволяють поєднати різні технічні системи в одній будівлі, забезпечуючи їх взаємодію та оптимальну ефективність. Це може включати інтеграцію сонячних панелей, вітрогенераторів, енергоефективних систем опалення та охолодження, систем автоматизації та управління енергією, систем збереження й повторного використання води, а також інші ресурсозберігаючі технології. Забезпечення енергоефективності будівельних об'єктів стане потужним каталізатором створення робочих місць та зростання зайнятості населення.

5. Створення сталого архітектурного середовища. Стале, екологічне та енергоефективне архітектурне середовище вимагає розвитку відповідної будівельної екосистеми, здатної забезпечити реконструкцію на основі циркуляційних рішень та активного використання природних

матеріалів. Циркуляційні рішення характеризуються оптимальним використанням ресурсів у замкнутому циклі з мінімізацією відходів та максимізацією повторного споживання матеріалів. Впровадження інформаційного моделювання будівель повинно зменшити витрати на експлуатацію, використання ресурсів та споживання енергії. Водночас застосування сталих матеріалів, які спричиняють менший негативний вплив на довкілля та мають високу відновлюваність, зокрема біорозкладні продукти, вторинна сталь, бетон на основі рециклованих матеріалів та інші екологічно чисті ресурси, є важливим фактором у досягненні екологічності будівельних об'єктів. Додатково інтеграція рішень на основі природних елементів, таких як: використання природного освітлення, вентиляції та охолодження, зелених покриттів, систем збору дощової води та інших природних ресурсів, сприяють створенню екологічності та сталості будівель. В рамках сталого архітектурного середовища значну роль також відведено зміцненню процесу декарбонізації систем опалення та охолодження будівель, які споживають до 80% загальної енергії.

6. Застосування інтегрованої цифрової модернізації. У даному контексті передбачені заходи для просування інтелектуальної інфраструктури, зокрема створення «розумних» будинків з метою зниження витрат на енергію для домогосподарств шляхом посилення інтеграції відновлюваної та надлишкової енергії в будівлях. Раціональне та естетичне використання простору, застосування районного підходу дозволить покращити старі житла з обмеженою доступністю та послугами мобільності, забезпечуючи комфорт для всіх верст населення. Європейська Комісія також наголошує на подоланні енергетичної бідності, запроваджуючи ініціативу доступного житла для 100 перспективних проєктів, фінансування котрих буде здійснюватися за рахунок доходів від Європейської системи торгівлі викидами парникових газів.

7. Новий європейський Баухауз: поєднання стилю та екологічності. Як стверджує Європейська Комісія, хвиля реконструкції це не лише модернізація будівельного фонду, це початок перспективного процесу поєднання екологічності та стилю. НСБ має стати інкубатором інновацій та креативності для стимулювання сталого дизайну в Європі та за її межами, прискорювачем соціально та естетично перспективних зелених і цифрових рішень, технологій і продуктів. Тобто, формуючи нову європейську

естетику, НСБ повинен враховувати різні аспекти, такі як: кліматичні проблеми, доступність, соціальна згуртованість, стале архітектурне середовище, інтегрована цифрова модернізація, використання біоресурсів тощо.

Безсумнівно реалізація програми «Реноваційна хвиля для Європи» надає значні переваги та відкриває широкі можливості для досягнення сталого розвитку та екологічної ефективності.

З метою підтримки енергоефективності, реконструкції будівель та використання відновлюваних джерел енергії на різних рівнях, включаючи будівлі, мікрорайони та райони, Європейський Союз розробив широку нормативно-правову базу та відповідний набір фінансових інструментів. Необхідно зазначити, що ще у 2018 та 2019 роках був прийнятий пакет заходів «Чиста енергія для всіх європейців», який значно покращив цю базу, надаючи міцну основу для інтеграції енергетичного ринку, розгортання відновлюваних джерел енергії та сприяння енергоефективності. Інші європейські законодавчі ініціативи, зокрема Комюніке «Європейський зелений курс», План дій з циркулярної економіки, Стратегія ЄС з інтеграції енергетичної системи, Воднева стратегія ЄС, Кліматичний цільовий план 2030, Рекомендації ЄК щодо енергетичної бідності, Європейський кліматичний пакт, Стратегія сталої та розумної мобільності, Новий підхід до стійкої «блакитної» економіки в ЄС, Комюніке «Fit for 55»: досягнення кліматичної цілі ЄС до 2030 року на шляху до кліматичної нейтральності та інші, визначили подальші стратегічні напрями дій, цілі та вимоги щодо зменшення впливу на довкілля, забезпечення сталості енергетичного сектора, використання новітніх технологій та розробки ефективних рішень.

Узагальнюючи, можна зазначити, що НСБ, як «зелений» та енергозберігаючий проєкт, для України є цінним джерелом знань, інновацій та ресурсів для розвитку сталої архітектури та енергоефективних будівель і може бути використаний для розв'язання нагальних проблем будівництва житла, впровадження підходів циркулярної економіки у процесі повоєнного відновлення країни та розвитку потенціалу місцевих громад.

Тому у березні 2023 року Європейська Комісія на засадах партнерства з українськими організаціями започаткувала програму з нарощування потенціалу НСБ для початку відбудови України. Головною метою програми стало стимулювання та допомога місцевим громадам у реалізації програм відновлення та відбудови.

Як зазначила Урсула фон дер Ляєн: «Програма дозволить перетворити завдані війною руйнування на можливості збудувати в Україні щасливе майбутнє» [3].

Зважаючи на євроінтеграцію та потребу у гармонізації українського законодавства з законодавством ЄС, вкрай важливо забезпечити відповідність європейським стандартам і нормам та виробити відповідну державну стратегію енергоефективності. Тому наразі актуальним є формування регуляторної бази для реконструкції та модернізації будівельного фонду в післявоєнний період з урахуванням принципів енергоефективності. При цьому бажано використовувати досвід країн ЄС та їх найкращі практики з реконструкції та модернізації у сфері енергозбереження.

Відповідно, з метою імплементації *acquis communautaire* Європейського Союзу у сфері енергетичної ефективності, зокрема: Директиви 2012/27/ЄС про енергетичну ефективність, Директиви 2009/125/ЄС про рамки для встановлення вимог до екодизайну для пов'язаних з енергоспоживанням продуктів, Регламенту (ЄС) 2017/1369 про встановлення рамок для енергетичного маркування, у 2021 році в Україні був прийнятий закон «Про енергетичну ефективність», спрямований на посилення енергетичної безпеки, скорочення енергетичної бідності, сталий економічний розвиток, збереження первинних енергетичних ресурсів та скорочення викидів парникових газів. Згідно з ухваленим Законом, центральний орган виконавчої влади, відповідальний за формування державної політики у сфері енергетичної ефективності будівель, має зобов'язання розробити довгострокову Стратегію термомодернізації будівель [4]. Ця стратегія повинна визначати перспективні напрями та завдання для підвищення енергоефективності будівельного сектору на тривалій період. З міркувань того, що в Україні, загалом, енергоспоживання у будівлях становить приблизно 40% від загального обсягу кінцевої енергії, що є майже вдвічі вищим за світовий середній показник, зазначений Міжнародним енергетичним агентством. У секторі житлових будинків цей показник становить 31,7%. Понад 80% будівель в Україні збудовані до 1991 року і не відповідають сучасним вимогам щодо енергоефективності. Середнє споживання енергії на один квадратний метр в будівлях становить приблизно 194 кВт·год/м², що перевищує відповідні показники європейських країн на 30–50% [5].

Хоча ще у 2020 році до Закону України «Про будівельні норми» було внесено зміни, зокрема шляхом доповнення закону статтею 72, яка передбачає встановлення основних вимог до будівель і споруд, а саме: забезпечення енергозбереження та енергоефективності, сталого використання природних ресурсів, можливості повторного використання або переробки конструкцій будівель і споруд, їх матеріалів і частин після знесення, можливості використання екологічно сумісних сировинних і вторинних матеріалів у будівлях і спорудах та інші [6].

Більше того, ще з 2017 року, наша держава активно працює над створенням необхідного нормативного підґрунтя для підвищення енергетичної ефективності будівель. Так Законом України «Про енергетичну ефективність будівель» для будівель передбачено процедуру оцінки енергетичної ефективності з метою визначення фактичних показників їх енергетичних характеристик, перевірки відповідності цих показників встановленим мінімальним вимогам до енергетичної ефективності будівель та розробку рекомендацій з підвищення рівня енергетичної ефективності будівель, які будуть технічно та економічно обґрунтованими та враховувати місцеві кліматичні умови. Сертифікація енергетичної ефективності є обов'язковою для будівель державної та комунальної власності площею більше ніж 250 квадратних метрів та для об'єктів будівництва (нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту) [7].

Водночас в Україні на момент прийняття закону було відсутнє детальне визначення енергонезалежних будівель та вимог до них, зокрема пов'язане з недостатніми темпами наближення будівельних норм та національних стандартів України до європейських вимог щодо енергетичної ефективності будівель, які постійно підвищуються. Крім того, до цього часу державна політика була спрямована на збільшення кількості енергонезалежних будівель шляхом нормативного підвищення технічних вимог до будівельних об'єктів, а меншою мірою не передбачала заходів економічного стимулювання забезпечення енергетичної ефективності будівель. У зв'язку з цим у 2020 році схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та затверджено Національний план збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії (далі –

План). Саме останнім документом передбачено ряд заходів щодо забезпечення економічної доцільності, підвищення фінансової спроможності, наявності стимулів власників будівель здійснювати заходи, спрямовані на досягнення близького до нульового рівня споживання енергії [8]. Однак передбачена Планом на I квартал 2021 року розробка Стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року з метою розроблення та затвердження заходів, спрямованих на реалізацію масштабної термомодернізації житлового фонду та громадських будівель зі значним підвищенням теплотехнічних, екологічних характеристик будівель, на цей час не реалізована. Втім у серпні 2022 року Міністерством розвитку громад та територій України для громадського обговорення був анонсований проєкт Довгострокової стратегії термомодернізації будівель на період до 2050 року, але, на жаль, наразі на вебсайті Міністерства цей проєкт не доступний, тому не маємо змоги ознайомитися з його змістом.

Додатково Планом визначено, що протягом наступного року будуть розроблені проєкти державних цільових економічних програм для енергетичної модернізації державних і комунальних підприємств-виробників теплової енергії та підприємств водопостачання та водовідведення до 2030 року, а також термомодернізації будівель до 2030 року.

Паралельно з цим 21 квітня 2022 року Указом Президента України створено Національну раду з відновлення України від наслідків війни, основними завданнями якої є розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України, який, зокрема, передбачатиме відновлення і розбудову комунальної, соціальної, виробничої інфраструктури та житла, інфраструктури енергетики, структурну модернізацію та перезапуск економіки тощо, а також підготовку стратегічних ініціатив, проєктів нормативно-правових актів, прийняття і реалізація яких є необхідними для ефективної роботи та відновлення України у воєнний і післявоєнний періоди [9]. Вже у липні 2022 року на конференції «Відновлення України» в Лугано Національною радою з відновлення України від наслідків війни презентовано документ стратегічного характеру – План відновлення України на десятирічний період, в якому визначено 17 національних програм для досягнення до 2032 року цілої низки амбітних цілей. Протягом окресленого періоду передбачено виконання 850 проєктів, на реалізацію котрих необхідно

більше як 750 млрд дол. Значна кількість проєктів спрямована саме на досягнення цілей НСБ з урахуванням принципів енергоефективності, зокрема будівництво (відновлення зруйнованих) об'єктів, із забезпеченням енергоефективності та безбар'єрності, будівництво розумних мереж (smart grids), впровадження 5 пілотних проєктів ефективних систем централізованого охолодження, встановлення теплових насосів для потреб централізованого та індивідуального опалення, екомодернізація великих спалювальних установок, що відіграють роль критичної інфраструктури для теплопостачання міст та інші [10].

З метою виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом та Договором про заснування Енергетичного Співтовариства, Україна сьогодні активно впроваджує систему енергетичного маркування та встановлення вимог до екодизайну енергоспоживчої продукції на основі оновленого законодавства ЄС. За даними Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, на сьогодні прийнято 28 технічних регламентів щодо екодизайну та 16 технічних регламентів щодо енергетичного маркування енергоспоживчої продукції. Планується розробка та прийняття ще 18 технічних регламентів, а також створення бази даних енергоспоживчої продукції та її синхронізація з базою ЄС з метою забезпечення ефективної роботи системи енергетичного маркування.

Впродовж 2023 року передбачено впровадження механізму енергетичного планування на місцевому рівні та впровадження енергоменеджменту в органах державного управління та органах місцевого самоврядування [11].

Безсумнівно проєкт НСБ має широкий спектр завдань, серед яких важливе місце займає підвищення енергоефективності існуючих будівель та боротьба з енергетичною бідністю, потребуючи належного фінансування для реалізації необхідних заходів. Враховуючи це, навесні 2023 року Верховна Рада України внесла зміни до Бюджетного Кодексу України, передбачивши створення спеціального фонду державного бюджету «Державний фонд декарбонізації та енергоефективної трансформації». Фонд має наповнюватись за рахунок коштів, отриманих зі зборів з екологічного податку, який справлятиметься за викиди в атмосферу двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення. Запрацює Фонд з 1 січня 2024 року.

Як зазначив Віце-прем'єр-міністр з відновлення України – Міністр розвитку громад, територій та інфраструктури Олександр Кубраков: «У 2021 році було прийнято Національний план дій з енергоефективності до 2030 року, який передбачав виконання ряду заходів для досягнення енергоефективних цілей, вимагаючи сталих фінансових ресурсів. З метою забезпечення фінансування створено новий Фонд, який спрямовуватиме кошти на реалізацію програм задля підвищення енергоефективності домогосподарств, комунальних підприємств, громадських будівель, а також на підтримку мікро-, малого та середнього бізнесу. Водночас Фонд скеруватиме ресурси на розвиток енергосервісу та децентралізованих систем виробництва і зберігання енергії. Ці напрямки фінансування допоможуть впровадити енергоефективність у різних сферах, забезпечуючи зменшення споживання енергії та підвищення сталості енергетичної системи, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива і скорочення викидів вуглецю. Фонд стане важливим інструментом для реалізації проєктів відновлення та будівництва, що передбачають впровадження принципів енергоефективності» [12].

Наразі унормовано також деякі питання, пов'язані з ефективним та раціональним використанням державних коштів, що стосуються підготовки проєктів нових державних цільових програм або внесення змін до вже затверджених програм, які потребують додаткового фінансування з державного бюджету. Змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2023 року № 478 до постанови Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2016 року № 710 «Про ефективне використання державних коштів», дозволено, як виняток, передбачати фінансування з державного бюджету таких державних цільових економічних програм: Державної цільової економічної програми підтримки термомодернізації будівель до 2030 року; Державної цільової економічної програми енергетичної модернізації підприємств-виробників теплової енергії, які перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 року; Державної цільової економічної програми енергетичної модернізації підприємств водопостачання та водовідведення, які перебувають у державній або комунальній власності, на період до 2030 року. Водночас дозволено фінансування цих державних цільових економічних програм з інших

джерел, не заборонених законодавством, включаючи кошти заарештованих активів Російської Федерації. Такі рішення дозволять забезпечити фінансування важливих для держави програм, пов'язаних з термомодернізацією будівель та енергомодернізацією суб'єктів господарювання у державній та комунальній формі власності з небюджетних джерел.

З квітня по червень 2023 року в межах програми «Енергоефективність громадських будівель в Україні», що реалізується Україною та Європейським інвестиційним банком, був організований відбір проектів термомодернізації громадських будівель, загальним обсягом фінансування 300 мільйонів євро [13]. Паралельно планується залучити фінансування для розроблення проектної документації територіальними громадами [14].

Висновки. Загалом, можна зробити висновок, що в Україні вже було зроблено значні кроки у реалізації ініціативи Нового європейського Баухаузу. Шляхом імплементації європейських стандартів та норм з енергоефективності в національне законодавство, впровадження Національного плану дій з енергоефективності та створення Державного фонду декарбонізації та енергоефективної трансформації створено регуляторну базу для подальшої роботи. Проте, щоб досягти більш значних результатів, необхідне належне фінансування та підтримка з боку держави. Це включає фінансування державних цільових економічних програм, спрямованих на енергоефективну трансформацію будівельного сектору та інших галузей. Крім того, важливо залучити додаткові джерела фінансування, такі як міжнародні фонди та програми, і стимулювати приватний сектор до інвестицій в енергоефективні проекти.

Завдяки підтримці Європейського Союзу та доступу до інноваційних ресурсів НСБ, Україна зможе ефективно розв'язувати проблеми, пов'язані з енергоефективним будівництвом або реконструкцією житла. Проект створює можливість для впровадження принципів циркулярної економіки у процесі відновлення країни після війни та розвитку потенціалу місцевих громад, оскільки надає необхідні інструменти й інновації задля створення сталого, енергоефективного та екологічно чистого середовища, сприяє розвитку інфраструктури та стимулює зелене будівництво. Нарешті це важливий крок у напрямку сталого розвитку та впровадження новаторських підходів у будівельній галузі України. Відповідно реалізація проекту НСБ в Україні відіграє

важливу роль у зміні енергетичного ландшафту країни, сприяючи зростанню енергоефективності, зменшенню енергетичної бідності й створенню сталої майбутньої економіки, натомість потребує продовження реформ, підтримки інновацій та активної участі громадян і підприємств у реалізації цієї ініціативи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Новий європейський Баухауз: хороший дизайн покращує життя. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/bauhaus-design-improves-life/>.
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions a Renovation Wave for Europe – greening our buildings, creating jobs, improving lives. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0662>.
3. Новий європейський Баухауз: як Європейський Союз допоможе відбудувати Україну. URL: <https://bahmut.in.ua/4554-novy-i-evropeiskyi-bauhaus-iak-yevropeiskyi-soiuz-dopomozhe-vidbuduvaty-ukrainu,%20https://bahmut.in.ua/62-korysnee/4554-novy-i-evropeiskyi-bauhaus-iak-yevropeiskyi-soiuz-dopomozhe-vidbuduvaty-ukrainu>.
4. Про енергетичну ефективність: Закон України від 21.10.2021 № 1818-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1818-20>.
5. Проект Плану відновлення України: Матеріали робочої групи «Будівництво, містобудування, модернізація міст та регіонів України». URL: <http://surl.li/iysox>.
6. Про будівельні норми: Закон України від 05.11.2009 № 1704-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1704-17>.
7. Про енергетичну ефективність будівель: Закон України від 22.06.2017 № 2118-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2118-19>.
8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії та затвердження Національного плану збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 № 88-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/88-2020-%D1%80>.
9. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України від 21.04.2022 № 266/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/266/2022>.
10. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/project>.
11. Енергоефективність: Держенергоефективності України. URL: <https://saec.gov.ua/uk/content/energy-efficiency>.
12. З 2024 року в Україні запрацює спецфонд для реалізації проектів енергоефективності: Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-2024-roku-v-ukraini-zapratsiuie-spetsfond-dlia-realizatsii-proektiv-enerhoefektyvnosti>.
13. В Україні стартував відбір проектів термомодернізації інфраструктури на 100 млн євро: Еко-

номічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/04/3/698704/>.

14. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні. Травень

2023 року: Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voennyho-12>.

Тюра Ю.І. БАУХАУЗ В ДІЇ: ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЙ ТА ПРИНЦИПІВ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ДЛЯ РЕФОРМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

У статті розкрито сутність проєкту Європейського Союзу «Новий європейський Баухауз», що є ключовим елементом Європейського зеленого курсу, спрямованого на побудову екологічно збалансованих і енергоефективних місцевостей. Основною метою проєкту є розробка енергоефективних, відновлюваних та зелених будівель, а також модернізація будівельних об'єктів на принципах енергоефективності, поєднуючи екологічні, економічні та культурні аспекти. Наразі НЄБ є складовою стратегічної європейської ініціативи «Реноваційна хвиля для Європи», фундаментальні принципи, ключові напрями та заходи реалізації якої проаналізовано у статті. Визначено, що окреслений проєкт для України є цінним джерелом знань, інновацій та ресурсів задля розвитку сталої архітектури та енергоефективного будівництва. Він може бути використаний для вирішення актуальних проблем у галузі житлового будівництва, впровадження підходів циркулярної економіки під час повоєнного відновлення країни та розвитку потенціалу місцевих громад.

Проведено аналіз відповідних законодавчих актів Європейського Союзу, які були впроваджені у національне законодавство.

Наголошено на необхідності розширення економічних стимулів для прискорення впровадження енергоефективних заходів у будівництві з метою збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії. Проведено аналіз державних заходів, спрямованих на широкомасштабну термомодернізацію житлового фонду та громадських будівель, а також на реконструкцію та розвиток країни під час воєнного і післявоєнного періодів.

Здійснено аналіз та оцінка державних цільових економічних програм, програм співпраці з ЄС, а також розглянуто фінансові ресурси, призначені для реалізації енергоефективної трансформації в будівельному секторі та інших галузях. В результаті досліджень зроблено висновок, що впровадження інноваційних підходів, на кшталт проєкту НЄБ, у будівельну галузь України сприятиме створенню стійкого, енергоефективного та екологічно чистого середовища під час відновлення країни після воєнного конфлікту.

Ключові слова: Баухауз, енергоефективність, державна стратегія, термомодернізація, інновації.

Tiuria Yu.I. BAUHAUS IN ACTION: APPLYING CONCEPTS AND PRINCIPLES OF ENERGY EFFICIENCY FOR REFORMS AND RECONSTRUCTION IN UKRAINE

The article explores the essence of the European Union project “New European Bauhaus”, which is a key element of the European Green Deal aimed at building environmentally balanced and energy-efficient localities. The main goal of the project is to develop energy-efficient, renewable, and green buildings, as well as the modernization of construction objects based on energy efficiency principles, combining ecological, economic, and cultural aspects. Currently, the New European Bauhaus is an integral part of the strategic European initiative “Renovation Wave for Europe”, and the fundamental principles, key directions, and implementation measures of which are analyzed in the article. It is recognized that this outlined project is a valuable source of knowledge, innovation, and resources for the development of sustainable architecture and energy-efficient construction in Ukraine. It can be used to address pressing issues in the housing construction sector, implement circular economy approaches during post-war reconstruction, and harness the potential of local communities.

The relevant legislative acts of the European Union, which have been implemented into national legislation, were analyzed.

Emphasis was placed on the need to expand economic incentives to accelerate the implementation of energy-efficient measures in construction with the aim of increasing the number of buildings with nearly zero energy consumption. An analysis of state measures aimed at large-scale thermal modernization of the housing stock and public buildings, as well as the reconstruction and development of the country during wartime and post-war periods, was conducted.

An analysis and assessment of state-targeted economic programs, EU cooperation programs, and allocated financial resources for the implementation of energy-efficient transformation in the construction sector and other industries have been conducted. Based on the research, it can be concluded that the adoption of innovative approaches, such as the NEB project, in the Ukrainian construction industry will contribute to the creation of a sustainable, energy-efficient, and environmentally friendly environment during the country's post-war recovery.

Key words: Bauhaus, energy efficiency, state strategy, thermal modernization, innovations.